

בהמה המקשה פרק רביעי חולין

עא.

עין משפט נר מצוה

בש א (מיי" פ"א מהל' שחיטה הלכה א סמג עשין סג טו"ש"ע י"ד סי' יג סעף א) (ומיי" פ"א מהל' מ"א הל"ב סמג עשין סג טו"ש"ע י"ד סי' עט ס"א):
ל ב מיי" פ"ט מהלכות בלאים הלכה ח סמג עט טו"ש"ע י"ד סי' רל ס"א:
לא ג ד מיי" פ"י מהל' אסורי ביאה הלכה ח טו"ש"ע י"ד סי' קלד ס"א:
לב ה ו מיי" פ"ה מהל' טומאת מת הלכה יג:
לג ז מיי" פ"ב מהלכות טומאת אוכלין הלכ' יח (ו)פ"א מהלכות אבות הטומאה הלכה יז ועוד עט פ"ג הלכה יז ופ"ד הלכה יב):

לד ח מיי" פ"ו מהלכות טומאת מת הלכה ד ה:

שיטה מקובצת

[א] מי לא עסקינן כו'. ג"ב ע"י חוס' מנחות דף סט פ"א:
א וקרא לטעוטי היכא דהסריחה מחיים:
ב אם בלע חתיכה קטנה ולא לעסה והקריא חזאי למי שלא ידע שנבלעה:
ג היינו תחלת בית הבליעה אבל בסופו:
ד מהאי קרא דהאכל מנבלתא יכסב בגדיו והא חזאי קרא בנבלת בהמה כתיב:

רבינו גרשום

בהמה טהורה בכלל חיה טהורה לסימין. כלומר בחיה נאמר סימין דכתיב זאת החיה אשר תאכלו כל מפרסת פרסה וגו' ובהמה בכלל חיה: חיה טהורה בכלל בהמה טהורה להרבעה. כלומר בהמה:
ב החיה רבי אומר אקרא אני חיה. כלומר ולא צריך למיכתב או בנבלת בהמה טמאה ליכתוב בנבלת חיה טמאה ואני יודע דבהמה בכלל חיה:
ב בהמה למה נאמרה נאמר כאן בהמה טמאה בירקא ונאמר לחולן בהמה טמאה כנא את אהרן או בבהמה טמאה ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' מה לחולן בטומאות הקדש הכתוב מדבר אין כאן ביטומא הקדש הכתוב מדבר דאי נגע בין בנבלת בהמה טמאה בין בנבלת חיה טמאה ונגע בקדשים חייב קרבן:
ב בהמה טמאה בכלל חיה טמאה ליצירה כלומר א' בריה הוא דכתיב והיא מפלת בין מין בהמה בין מין חיה אם זכר תשב לזכר וכו':
ה הניחא ל' מאיר. דהניחא מפלת מין בהמה חיה ועוף טמאה מיבעי ליה להאי קרא בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה ליצירה:
אלע לרבנן דאמרין כל שאינו מצורת אדם אינו ולר' ואינה טמאה **ב** האי קרא דמקיש נבלת חיה טמאה לנבלת בהמה טמאה לר' כוליה לכדדבי הוא דחתא. כלומר האי קרא בנבלת חיה טמאה לרבנן לא מיבעי להו ליצירה לא ויתקש חיה טמאה לבהמה טמאה אלא לכדדבי לצורך קדשים:
ופשטה החיה את ידה בתוך מעיה. פשטה ידה דרך בית הרחם:
אמר רבה כשם שטמאה בלועה אינה טמאה. כלומר דחיוני הכא לענין חיה שהודל שהוא בלוע במעי אמו אינו מטמא את האשה:
כן טהרה בלועה

ולרבנן האי קרא אמה י' בו"יה לרבדרי **א**תא.
כן גירסת הקונטרס ופירש דלדרבנן דרבי יוסי הגלילי צניי האי קרא דרצ נחמן למה לי וקשה לפירושו למה המתין עד כאן ועוד ה"ל למצניי נמי לרבנן קרא דרבי ינחק למה להו לכן נראה בגירסת הספרים דגרסי הניחא לר"מ אלא לרבנן מא"ל כלומר אמאי איצטריך כללא דצהמה טהורה בכלל חיה טהורה לדדידהו ליכא למימר ליצירה:

והאשה טהורה עד שיצא.
כנאל העגיל הראש כפיקה מיירי דאי העגיל הוי טמא עד שלא יא' הולד משנפתח הקצר **ו** דמניח בטהלות (**פ"ו מ"ד**) ומייתיב לה בזהלוקח דהמה (בכורות כג.) אין לנפלים פתיחת הקצר עד שיעגילו הראש כפיקה א"נ סבר ליה כמנא דמוקפתא דלהלות (**פס"ח**) דלמר אין לולד טומאה עד שיא' **ו**לאזיר העולם:
ב"י א' עסקינן דאב"י סמיך לשקיעת החמה וקאמר רחמנא דטהור. וא"ת אמאי לא מדקדק מלמעמע צברייתא דפרק יואל דופן (**מ"ה מ"ג**). נצלה דלא מטמאה בגדים אצית הצליעה מדכתיב צנצלת עוף טהור לטמאה עד ולא דאחרת ומשס מדקדק אצ"י דמקום צנצלת עוף טהור צלועה הויא וי"ל דודאי אלינא דלאצ"י היה יכול לדקדק משס אצל לרצא דסבר דצית הסתרים הוי היכי מתרין לצרייתא ע"כ כשחטב לו חצירו צצית הצליעה וחזר והוציאו וצית הצליעה היה רחצ ולא הסיטה כלל התם ממעט קרא דווקא צנצלת צציתה ומיניה היינו יכולין לפרש אע"ג דלא חזר והוציאו דכי קאמר רצא צצית הסתרים הוי היינו **ו** תחלת הצליעה אצל נסופו מודה דצלוט הויא אצל לפי זה היה יכול לדקדק משס אף לרצא דטומאה צלועה לא מטמאה ואס תאמר והיכי מדקדק הכא **ו** מהאי קרא דהאכל מנצלתה והא' חזי קרא צנצלת צציתה כתיב דלא מטמאה צצית הצליעה וצצמה איירי ולא בציילה ולא כתיב אוכל אלא ליתן שיעור אכילה דהיינו כזית לנוגע ונושא כדמפרש התם צנדה ואי איצטריך לדרשא דהכא אס כן היכי מדקדק מינייהו דשיעור נוגע ונושא באוכל יש לוומר דלא מסתבר לאוקומי כוליה לדרשא דהכא לטרה טומאה צלועה דהא משמע דאחא למימר טומאה דכתיב והאכל יכסב בגדיו ומי"מ אין מקרא יואל מידי פשוטו דמשמע דטייהר הכתוב את האוכל כשטנצל והעריב שמשו:

אטו

קרא בזהלי דלדקמן.
כן טהרה צלועה אינה מיטמאה.
כלילין בקל וחומר:
מי לא עסקינן. אפילו כמעוכלת לענין לטמא. והא' ליכא למימר דטעמיה משום **א** דמגע צית הסתרים לא מטמא ותוכו של אדם צית הסתרים הוא דא"כ טטמאנו צמא' דאמרין ציואל דופן (**מ"ה ד"ג מ"ג**). נהי דטומאת צית הסתרים צמגע לא מטמיא צמא' מיהא מטמיא אלא לאו ש"מ צליעה מעכבתה מלטמא:
דלא חזיא לגר. וכתיב (**דברים יד**) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך וגו' הראויה לגר קרויה נבלה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבלה:
הניחא. דמניח למילף טעמך מהכא:
לרבי יוחנן דאמר. במסכת בכורות (**ד"ף כ"ג**):
אחס וזו ואחס וזו. צין לטמא אדם וצין לטמא אוכלים היא מטמאה עד שמיפסל מאכילת כלבים טוקרא **ו** (לאחוי') [למעוטין] היכא דהסריחה מחיים הוא דאחא אצל היכא דנרמא לגר צשעת מיתה **ו** (והלכה) [וחלה] עלה שס נבלה לא פקע מינה שס צבלה עד לכלב והכא קא מטהר ליה דהעבר שמש:
שפיר. מניח למילף דטעמא משום צליעה הוא:
אלא לגר פדא דאמר טומאה חמורה. לטמא אדם היא קרויה נבלה כל זמן שראויה לגר למאכל אצל אדם מכאן ואילך אין שס נבלה עליה להיות אב הטומאה אלא אוכלין ומשקין הוא דמטמא:
עד לנבל. דלא גריעא ממגע נבלה שהוא ראשון לטומאה ומטמא אוכלין האי דמטהר ליה קרא משום דלא חזיא לגר הוא ולא מטמיא אדם:
שלא צפניו מיתחא חזיא ליה. טאס צלע חתיכה קטנה ולא לעסה חזיא למי שלא ידע שצליעה:
טהרה צלועה. דאינה מקבלת טומאה מנולן:
מה עלי חרם [המוקף] למיז פסיל שאינו מזיל על טומאה צמכוכו מלטמא. שאס היה כזית המת בתוכו אין צליעה הכלי ואת כל האהל:
דאמר מר טומאה רצוזה. בקרקע שאין לה אהל טפח:
בוקעת ועולה. ומטמאה כל המאילים עליה אפילו סמוך לרקיע. אלתא אפילו צליעת בקרקע אינה מעכבת וכל שכן צליעת כלי והרי הוא מזיל על טהרה שצתוכו מעכבת מליטמא צחלה המת כדאמרין דפרק קמא (לעיל ד' כה).

אדם

אינה מטמאה. שאם אדם טהור בלע טבעת טהורה ואח"כ נטמא האדם הטבעת שבמעי אינו טמא כדבעינן למימר לקמן:
מי לא עסיק' דאכל סמוך לשקיעת החמה. כלומר שלא נתעכל הטומאה וקאמר רחמנא דלעבר טהור ולא מטמא ליה לאדם דטומאה בלועה היא:
ודילמא שני התם דלא חזיא לגר. כלומר לפיכך אינה מטמאה אדם ולא טעם טומאה בלועה:
ומנא לן דאי לא חזיא לגר לא מטמאה דכתיב לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תחנהו ואכלה נבלה ראויה לגר חשובה נבלה שאינה ראויה לגר לא חשובה נבלה:
הניחא לר' יוחנן דאמר אחת כו'. כלומר אחת טומאה חמורה אחת טומאה קלה עד לכלב דאי ראויה לכלב מטמאה אפי' אדם וכלים שפיר כלומר מפקינן ודאי טומאה בלועה דלא מטמאה מהכא מהאוכל את נבלתה (דא') [ורדא'] ראויה לכלב ואי לא אמרינן טומאה בלועה לא מטמאה היתה מטמאה לאדם דהא ראויה לכלב:
נהי דלא חזיא בפניו כו'. כלומר בפניו של גר דאי הגר רואה שהוא בליע והקריא לא הוא אכיל ליה אבל אי הקריאה שלא בפניו והוא לא ידע שאדם בלעו הוה אכיל ליה:
שאינו מציל על טומאה שבתוכו מלטמא. כלומר (האי') [דאי הותן] שריך בתוך כלי חרש אע"ג שמוקף צמיד פתיל מטמא טהרות שעל בגיו דאמרין טומאה בוקעת ועולה מציל על טהרות שבתוכו מלטמא דאי מוקף צמיד פתיל כל טהרות שבתוכו טהורה אע"ג דהוה באהל חמה:

צהמה טמאה בכלל חיה טמאה לנדרבי גרסינן:
אקרא אני חיה. לגבי קרבן עולה ויורד או צנצלת חיה טמאה או צנצלת צהמה טמאה (ויקרא ה) ודי היה לי צקריאת חיה וידע אני שהצהמה בכלל חיה צהמה למה נאמרה:
נאמר כאן צהמה טמאה ונאמר. צטמא שאלכ את הקדש צפרשת **ו** (אמור) אל הכהנים) [ו'ן] ונפש כי תגע בכל טמא צטומאת אדם או צצהמה טמאה:
מה להן צטומאס קדש. כלומר צטמא שאלכ את הקדש:
אף. קרבן עולה ויורד דכתיב או נפש אשר תגע וגו' **ו** ומשמע דצנגיעת טומאה מחייב ליה קרבן עולה ויורד דילפינן צהא גזירה שזה דלא מיחייב עד דאכיל קדש או יכנס למקדש ולהא מילתא איצטריך לן צהמה טמאה בכלל חיה דאי לאו דקיס לן מואת אחיה דצהמה בכלל חיה לא הוה מייתר לן האי צהמה טמאה לג"ש דלא הוי מצי למימר אקרא אני חיה:
צהמה טהורה צנלל חיה טהורה ליצירה. דגזי חיה כתיבא (בראשית ג) יצירה ויכ' ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה וגו' ונפקא מינה למפלת מין צהמה חיה ועוף דקאמר ר"מ תורת וזה עליהן ואמין יושבת עליהן ימי טומאה וימי טהרה ואמרין צהמפלת (**מ"ה כ"ג**) מ"ט דר"מ הואיל ונאמר צהן יצירה כאדם. והוא הדין דצהמה טמאה בכלל חיה טמאה נמי להאי מילתא איצטריכא אלא כצ' פריש צה מלתא אחריתי לכדדבי וחדא מינייהו נקט וצכל כללי דצרייתא פריש חדא מילתא:
טשז טהר. צצנת ימי טומאה וי"ג ימי טהרה שכל דמיס שהא רואה צהן טהורין:
וטשז לנקצה. צצועיס טמאים וס"ו טהור:

אינו ידוע. אס זכר אס נקצה הטל עליה חומר שניהס ומשז לזכר ולנקצה צצועיס טומאת לידת נקצה ואפילו אינה רואה צהן שמש נקצה לידה צהא ראייה אינא שצנת טומאת לידה וימי טהור אין לה אלא עד ארצעים יוס מתחלת לידתן כדין זכר שמש זכר הוא:
ה"ג לרבנן האי קרא למה לי כוליה לנדרבי אסא. ואמנמתינן קאי. ולרבנן דפליגי אדרבי יוסי הגלילי הא קרא דר"נ דילפינן מיניה ואינה זה עובר צטמאה טמא למה לי:
לנדרבי הוא דאסא. חיה טמאה לגופיה וצהמה טמאה לג"ש ואיידי דכתב טמאה צצהמה משום ג"ש כתב נמי צחיה דכל פרשה שנאמרה ושנית לא נשנית אלא בצציל דצ' שנתחדש צה:
כשם טעומאה צלועה אינה מטמאה. אחרים דמפרש צה קרא בזהלי דלדקמן.
כן טהרה צלועה אינה מיטמאה. ודילמא שני התם דלא חזיא לגר. כלומר לפיכך אינה מטמאה אדם ולא טעם טומאה בלועה:
ומנא לן דאי לא חזיא לגר לא מטמאה דכתיב לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תחנהו ואכלה נבלה ראויה לגר חשובה נבלה שאינה ראויה לגר לא חשובה נבלה:
הניחא לר' יוחנן דאמר אחת כו'. כלומר אחת טומאה חמורה אחת טומאה קלה עד לכלב דאי ראויה לכלב מטמאה אפי' אדם וכלים שפיר כלומר מפקינן ודאי טומאה בלועה דלא מטמאה מהכא מהאוכל את נבלתה (דא') [ורדא'] ראויה לכלב ואי לא אמרינן טומאה בלועה לא מטמאה היתה מטמאה לאדם דהא ראויה לכלב:
נהי דלא חזיא בפניו כו'. כלומר בפניו של גר דאי הגר רואה שהוא בליע והקריא לא הוא אכיל ליה אבל אי הקריאה שלא בפניו והוא לא ידע שאדם בלעו הוה אכיל ליה:
שאינו מציל על טומאה שבתוכו מלטמא. כלומר (האי') [דאי הותן] שריך בתוך כלי חרש אע"ג שמוקף צמיד פתיל מטמא טהרות שעל בגיו דאמרין טומאה בוקעת ועולה מציל על טהרות שבתוכו מלטמא דאי מוקף צמיד פתיל כל טהרות שבתוכו טהורה אע"ג דהוה באהל חמה:

מסורת הש"ס

(א) [נעלי נטל. לקמן פד. מדרס פא. מיר לה: ומחס קטו: צ"ק ח: ד"ל:
ג שצעות ז. יט. [נעלי ע:
ג] א) דהא בל. [כרימות ז: בכורות מ.], (ד) נע"י חסופות בכורות כב. ד"ה עד,
ה בכורות כג. [מיר ג.], (ו) אלהות רפ"ו ופ"ד מ"ו מיר ד"ל.
ה רש"י, (ח) ויקרא ו' (ט) [שס ה], (י) רש"י, (ס) [ג"ל דמקן].

תורה אור הש"ס

1. זאת הבהמה אשר תאכלו טהור שזה כשיבים ושה עולם איל רצבי ויהימור ואקו ודישן ותאו וקוה:
דברים יד ה
2. דבר אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ:
ויקרא יב
3. ותאכל מנבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב ודגשש את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב:
ויקרא יא מ

גזין הש"ס

תוס' ד"ה והאשה כו' לאויר העולם. עיין צ"ח"ש עט משנה ה':

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מי לא עסקינן וכו' דמגע צית הסתרים. ג"כ פ"י ונפקא מינה ל' טעמיה כדפסיק"ש צמגעד שני כדף זה בסופו:

מוסף רש"י

חיה טהורה בכלל בהמה טהורה לסימנים.
אתן סימני חיה מפורשת אלא צהמה כתיב כל צהמה מפרסת פרסה (בכורות טז).
אקרא אני חיה. בקרבן עולה ויורד כתיב או צנצלת חיה טמאה או צנצלת צהמה טמאה, ודי אס היינו קורא צנצלת חיה טמאה שצנצת ראשון ודי היינו לזכר ולחכות צהמה שחיר צהמה בכלל חיה, שנאמר זאת החיה אשר תאכלו וסמין ליה כל צהמה מפרסת פרסה (שבועות טז).
ונאמר להלך בהמה טמאה. כלולא קדשים צטומאס הגוף עלו קדשין חיים ונפש י' מגע ככל טמא צטומאס אדם או צצהמה טמאה ואכל מבשר זבח השלמים (שם).
תשב לזכר. ימי טומאה צשעה ימי טהרה י"ג, וכל דמיס שחיה צהן טהורין (שם).
לזכר ולנקבה. לתומא, ימי טומאה דקדשה צצועיס וימי טהרה כלס לטוף ארצעים יוס כוכר ולא פ' נקצפה (נדה כ"ג).
דלא יאה לה אלא י"ג ימי טהור (בכורות טז).
שטומאה בלועה. נכנעלי חיים [קמקן קכז].
אינה מטמאה. לא צמגע ולא מנשא (נדה כ"ג).
טטמאה חמורה. דהיינו מנא, למה עד שהא רואיה לאכילת גר חושב, אכל אס סהרה ואינה ראויה לאו חל מטמאה מנשא אלא טומאה קלה של מגע טמא עד שמיפסל מאכילת כלב (בכורות כ"ג).

^[1] נראה דל"ל כלומר דלידה צחיה הוא דכתיב ואמרין דגס בהמה בכלל ודמקמן דהמפלת צין מין בהמה וכו'. (ב) לנאורה אטו מלפן דלפן גירסת רעיו והיא גירסת ההוס' דגרסי אלא לניבן מאי אינא למימר לא קאי הקישור אלא על הכלל ומשכ"ה תוס' וי"ע.